

Sarajevo, 1.lipnja/juna 2009. godine

Za špilju Vjetrenicu je nužna institucionalna skrb
(službeno očitovanje Federalnog ministarstva okoliša i turizma)

Zbog u posljednje vrijeme sve učestalijih špekulacija o statusu špilje Vjetrenice i izvjesnih prijedora oko nadležnosti upravljanja ovim iznimnim prirodnim bogatstvom, s ciljem potpunog informiranja želimo javnost izvijestiti o sljedećem:

Špilja Vjetrenica spada u sustav kraškog područja koje je ekološki najugroženije u Bosni i Hercegovini. Prirodna ljepota ove špilje prepoznata je od davnina. Međutim, sustavni oblici zaštite Vjetrenice pojavljuju se tek 1952. godine kada je ista, sukladno tadašnjem Zakonu, proglašena *spomenikom prirode* (Rješenje Zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirodnih rijetkosti NR BiH, broj 979/52 od 25. prosinca 1952). Prostornim planom BiH za razdoblje 1981-2000., koji je na snazi do donošenja Prostornog plana za Federaciju BiH(članak 115 Zakona o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na razini Federacije Bosne i Hercegovine, "Službene novine Federacije BiH", broj 2/06), zbog značaja sa aspekta kulturnog i prirodnog naslijeđa širi prostor vala Zavala-Slano zaštićen je kao *posebni prirodni predjel*.

Temeljem Konvencije o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa, špilja Vjetrenica je uvrštena u *Smaragdnu mrežu* koja se uspostavlja za *područja važna zbog očuvanja staništa i vrsta*. Ova se područja utvrđuju i dokumentiraju kroz program NATURA 2000 te čine osnovu Sveeuropske strategije zaštite biološke i pejzažne raznolikosti. Pilot projekt utvrđivanja staništa i vrsta zastupljenih u BiH, a koja su od europske važnosti, te biranja potencijalnih područja od posebne važnosti za zaštitu, provodi nacionalni stručni tim. Prikupljeni podaci o područjima Smaragdne mreže na kraju se unose u bazu koja će biti kompatibilna sa odgovarajućom bazom podataka NATURA 2000. Cilj je Pilot projekta razvijanje baze podataka koja sadrži podatke o područjima buduće ekološke mreže. Provođenje utvrđivanja sustava ekološke mreže utvrđuje se isključivo na znanstvenoj osnovi i bez konsultacije javnosti.

Također, i pored nedostatne dokumentacije koja je neophodna za sva dobra koja se žele upisati na listu svjetske baštine, špilja Vjetrenica uvrštena je na *privremenu UNESCO-u*

Alipašina 41, 71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina
tel./fax: + 387 33 20 16 02
e-mail: fmoits@bih.net.ba
<http://www.fmoit.gov.ba>

listu prirodne baštine 22. studenog 2004. kao *spomenik prirode*, a 11. prosinca 2007. isto je učinjeno za špilju Vjetrenicu sa arhitektonskim ansamblom sela Zavala.

Prema važećem Zakonu o zaštiti prirode iz 2003., koji je dijelom (oko 15%) usklađen sa Direktivama EU, *špilja Vjetrenica kao spomenik prirode* svrstava se u III. kategoriju zaštićenih dijelova prirode te je povjerena u nadležnost regionalne uprave odnosno županija/kantona. Za proces svrstavanja u ovu kategoriju potrebno je utvrditi status špilje Vjetrenica kao zaštićenog područja.

Unatoč izvjesnim nejasnoćama postojećeg zakona kada je riječ o validaciji i usklađivanju ranijih zaštićenih prirodnih vrijednosti, shvaćajući vrijednost svoje prirodne i kulturne baštine nekoliko županija/kantona pokrenulo je i uspješno završilo ovaj proces. Tome je pogodovao i "Program revitalizacije i uključivanja prirodne baštine u procese zaštite koje su pri jedinicama lokalne samouprave", koji je prepoznajući važnost ovog procesa Federalno ministarstvo okoliša i turizma uvrstilo u Program utroška transfera za zaštitu okoliša u 2007. Kroz ovaj program, financijski se stimuliralo regionalne i lokalne zajednice, te nevladine organizacije na izradu dokumentacije za revidiranje ili izradu nove dokumentacije za proglašenje zaštićenih područja. Cijeli niz regionalnih i lokalnih zajednica te nevladinih udruga, kroz ovaj oblik suradnje sa Federalnim ministarstvom okoliša i turizma, pronašao je rješenje vlastitih problema zaštite prirode (Trstionica, Tajan, Starača, Djevojačka pećina i drugi). Kako smo i predviđali, na temelju ove inicijative neke sredine su otišle i korak dalje, te su utemeljile institucije koje upravljaju zaštićenim područjem. Nekoliko je takvih primjera upravljanja i utemeljenja institucija na regionalnoj ili lokalnoj razini. Kanton Sarajevo, za upravljanje spomenikom prirode Vrelo Bosne, utemeljio je upravljačku instituciju. Sličan postupak proveden je za zaštićeni krajolik Bijambare, gdje je prvo izvršena validacija prostora, zatim proces proglašenja u Sarajevskom kantonu, te uspostavljanje institucije koja upravlja područjem. Ovakvih primjera ima još, te smatramo da je ovo dobar model koji može stvoriti uvjete za proglašenje i upravljanje III. i IV. kategorijom zaštićenih područja, koje su sukladno Zakonu u nadležnosti županija/kantona.

Kada je riječ o odnosu Federalnog ministarstva okoliša i turizma prema špilji Vjetrenici, držimo bitnim istaknuti kako smo posljednje dvije godine, kroz Eko kamp Federacije BiH, u posjet špilji dovodili srednjoškolce s prostora cijele Federacije osiguravajući time prepoznavanje i promociju ove značajne prirodne vrijednosti.

U sklopu samog "Programa revitalizacije i uključivanja prirodne baštine u procese zaštite koje su pri jedinicama lokalne samouprave", Udruga Vjetrenica postala je direktni

Alipašina 41, 71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina
tel./fax: + 387 33 20 16 02
e-mail: fmoits@bih.net.ba
<http://www.fmoit.gov.ba>

korisnik nekoliko transfera za projekte validacije Vjetrenice. Budući da u ovom slučaju nije bilo prijepornih zakonskih ograničenja za utemeljenje upravljačke strukture pri županiji/kantonu ili općini, očekivali smo da se uz materijalnu potporu koja je stavljena na raspolaganje, stvore uvjeti za utemeljenje ustanove za upravljanje špiljom Vjetrenica što je i učinjeno pri Općini Ravno. Uz to, Vlada Federacije odobrila je sredstva za u iznosu od 400.000 KM (u Proračunu za 2008. godinu sa pozicije Federalnog ministarstva prostornog uređenja) za osvjetljenje špilje u dijelu na kojem je moguća posjeta turist (cca 1.700 m od ukupnih preko 7.000 m) kako bi se ista stavila u funkciju ograničenog korištenja u turističke svrhe. Također, Federalno ministarstvo okoliša i turizma energično se usprotivilo planovima Dubrovačko-neretvanske županije za izgradnju regionalnog centra za upravljanje komunalnim otpadom na lokalitetu Badovine rupe, čijom bi se izgradnjom na ugrozio hidrološki sustav ne samo Popova polja, nego i špilje Vjetrenice. Vjerujemo kako su, zahvaljujući između ostaloga i našem energičnom protivljenju, Dubrovačko-neretvanska županija i Republika Hrvatska preispitale svoju odluku te u konačnici odustale od izgradnje na navedenoj lokaciji.

Držimo kako špilja Vjetrenica nije ugrožena invazivnim radnjama te da regionalna i lokalna zajednica žurno trebaju izraditi dokumentaciju o revalorizaciji prostora, te provesti proces proglašenja/revidiranja pri regionalnoj upravi (županijskoj skupštini), a što će i mjerodavne federalne instituciji podržati stručno, organizacijski i financijski. Neupitno je i kako treba nastaviti znanstveno istraživačke radove u špilji, a dio špilje kako je i predviđeno projektom staviti u funkciju i izložiti ograničenoj turističkoj saturaciji. Dakako, da se taj dio špilje prvo mora osvijetliti u skladu sa projektom koji je pripremljen, te osigurati siguran pristup za turiste. Federalno ministarstvo okoliša i turizma spremno je podržati ove aktivnosti sukladno trenutnim financijskim mogućnostima. Ovim putem pozivamo Hercegovačko-neretvansku županiju/kanton i Općinu Ravno da, na temelju navedenih uspješnih iskustava Sarajevskog kantona, sukladno Zakonu pokrenu proces valorizacije kako bi špilja Vjetrenica kao iznimna prirodna vrijednost postala dostupna široj javnosti, ali i ostala sačuvana za generacije koje dolaze.

Ivica Udovičić
Savjetnik za zaštitu prirode
Federalnog ministra okoliša i turizma

Alipašina 41, 71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina
tel./fax: + 387 33 20 16 02
e-mail: fmoits@bih.net.ba
<http://www.fmoit.gov.ba>

